

NESRİ ŞİİRLEŞTİREN EDİP: ABDÜLHAK ŞİNASI HİSAR

Neslihan K. Alpogut

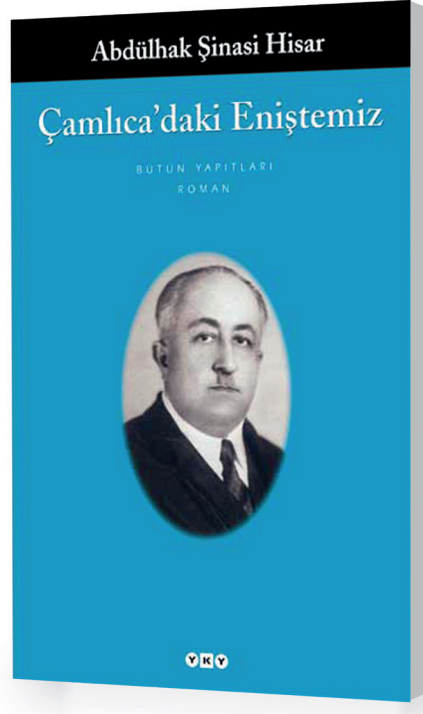
■ 1963 yılının 3 Mayıs günü gazetenin küçük bir köşesindeki ilanda “Abdülhak Şinasi Hisar öldü.” yazıyordu. Hemen altında ise “Yazarın cenazesini belediye kaldırılacak.” İlanın devamı daha da hazindi: “Türk edebiyatının değerli simalarından Abdülhak Şinasi Hisar, vefat etmiştir. Merhumun cenazesi bugün Şişli camiinden kaldırılarak Merkezefendi’de toprağa verilecektir. Merhumun her hangi bir geliri bulunmadığı ve ölümünde üzerinde ancak birkaç liradan fazla para olmaması dolayısıyla cenazesi belediyece kaldırılacaktır.” Yalnızca bu kadar bir haberle duyurulan vefat böylesi bir sanatçıya biçilen değer mi olmalıydı? Çelik Gülersoy, *Abdülhak Şinasi Hisar* isimli yapıtında az bir cemaatle kaldırılan cenaze namazını şöyle anlatıyor: “... Frau Buck, bir duvara yaslanmış, için için ağlıyor ve bana soruyordu. Almanya’da böyle biri ölünce, ülke ayağa kalkar. Hani sizin, hiç değilse, üniversite gençliğiniz nerede?” Oysa ne kadar farklı başlamış bir hayattı onunki. Yalıda doğmuş, varlıklı bir çocukluk ve gençlik geçirmişti. Gerçi bir yaşamın varsıl başlangıcı, sonunun da aynı varsılıkla noktalanacağını göstermez. Ayrıca varsıllık her şey mi? Belediye de cenazesini kaldırabilir parası olmayanın. Abdülhak Şinasi Hisar’ın cenazesindeki en büyük yoksunluk, cenazeye katılımdadır. Nesrimizin, ben ve benim gibi düşünenlerce, en büyük ustasıydı o. Dantel gibi dokuduğu sözcükleriyle, cümleleriyle eşsiz eserler bırakmıştı ardında. Onun son durağı, Sermet Sami Uysal’ın dediği gibi Rumelihisarı Mezarlığı olmalıydı. Rumelihisarı’nda doğmuş, “Hisar” soy ismini almış ve *Boğaziçi Mehtapları*’yla neredeyse bir destan yazmıştı.

Rumelihisarı’nda 1888 yılında bir yalıda doğar Abdülhak Şinasi Hisar. Mutlu bir çocukluk geçirir. Bu kanı yazdıklarından da edinilebilir. Zira Behçet Necatigil de *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*’nde “... Eserlerinin ağırlık noktasını mutluluklarla geçmiş gençliği ve 20. Yüzyıl başlarındaki rahat İstanbul yaşamları oluşturdu...” der. Ancak Selim

İleri ise şöyle düşünür: “Hisar edebiyat aracılığıyla mucize yaratır, mutsuz geçmiş zamanı mutlu kılar; açıkça ‘yalan söylemektedir.’ Selim İleri’ye yürekten katılıyorum. Örneğin *Çamlıca’daki Eniştemiz* romanı. Bu romanın ilk adı *Çamlıca’daki Deli Eniştemiz*’dir. Sonradan değiştirilir ve “deli” sözcüğü aradan çıkar. Gerçekten de Enişte Vamık Efendi, değişik bir karakterdir. Onun için deli denemese de şahsına münhasır huyları ve davranışlarıyla bu ilk adı hak etmiyor değil. Hatta Ahmet Hamdi Tanpınar, Abdülhak Şinasi Hisar’a bir söyleşilerinde romanın adını değiştirmekle hata ettiğini de söyler. Ona göre ilk hâli ile kitabın satışı daha çok olabilirdi. Tanpınar haklıdır aslında. Ama yukarıda Selim İleri’nin de belirttiği gibi Abdülhak Şinasi Hisar mutsuz geçmiş zamanları mutluluk perdesinin ardına gizler. Tıpkı mutlu geçtiği söylenen yazarın çocukluk ve

gençlik yılları gibi... Zira enişte Vamık Efendi’yi anlatırken arka planda bir de halası vardır. Hala, Vamık Efendi’nin ilginç yaşamı ve huylarıyla ne kadar mutludur acaba? Ben roman boyunca Vamık Efendi’yi tanıdıkça etrafındakilerin ne kadar mutsuz olabileceklerini düşündüm. Nitekim hala da daha fazla dayanamayıp Vamık Efendi’den ayrılır. Bir başka ayrılık hikâyesi ise yazarın ailesinde yaşanmıştır. Yazarın annesi ve babası ayrılır. Her ayrılık hüznü doğururken, Abdülhak Şinasi Hisar’ın bundan etkilenmediği düşünülebilir mi acaba? Anılar, ne kadar mutlu ya da mutsuz olursa olsun, geçmişte kaldıkları için hüznü taşır her hatırlanışa ve kimi kez de Hisar’da olduğu gibi özlem, yazarak giderilir. Yazarın şu sözleri de bunu anlatmıyor mu: “Zaten hatırlamak her zaman biraz tekrar yaşamak değil midir? Mazimiz, hatırlayabildiğimiz nispete tekrar tekrar yaşayabildiğimiz hayattır.”

Abdülhak Şinasi Hisar, “anı-roman” diyebileceğimiz *Fahim Bey ve Biz* (1941), *Çamlıca’daki Eniştemiz* (1942), *Ali Nizami Bey’in Alafrangalığı ve Şeyhliği* (1952); “anı-deneme” olan *Boğaziçi Mehtapları* (1942), *Boğaziçi Yalıları* (1954), *Geçmiş Zaman Köşkeri* (1956), *Geçmiş Zaman Fıkraları* (1958) isimli eserlerinde anılarıyla birlikte, o eşsiz üslubuyla geçmiş kültürümüzü bize anlatıyor. Ancak birçok olumsuz eleştiriye de hedef oluyor. Örneğin kullandığı birkaç eski sözcükten ötürü Hisar’a “gecikmiş bir divan sanatçısı” deniyor. Ahmet Oktay “Tekinsiz Bir Yazar” başlıklı yazısında “Abdülhak Şinasi Hisar bir sanatçı değildir.”

yargısına varıyor. Dolayısıyla yukarıda adı geçen Frau Buck'a hak vermemek olanaksız.

Diğer yandan Gavsi Ozansoy'un 19 Aralık 1960 tarihli bir söyleşisinde, İlhan Berk yazarın sanatı ile ilgili şöyle diyor: *"Abdülhak Şinasi Hisar'ı bir yana bırakırsak bizim bir romanımız, tiyatromuz, hikâyemiz olduğu pek söylenemez. (...) En büyük romancımız Abdülhak Şinasi Hisar'dır. Türkiye bugün onu anlayacak çağa erişmemiştir."* Sevgili İlhan Berk'e hak vermemek elde mi?

Onun için yalnızca ardında bıraktığı, bir daha geri gelmeyecek geçmiş günlerini yazdı deseler de ne Fahim Bey ne Ali Nizami Bey ne de Vamık Efendi kahramanları gerçekten yaşadı. Çünkü Abdülhak Şinasi Hisar için ciddi sanatkâr, roman kahramanını canlı bir model üzerine oluşturmaz. Hisar bir söyleşide şöyle der: *"...Romancı, daima tek mil hatıralarını, hülyalarını, hayalini ve istidadını çalıştıracak, daima gördüğü, tanıdığı, bildiği başka birçok insanları birbirine karıştıracak, yani Arapçası halt edecektir. Böylelikle onun yaptığı, birçok insanlardan karışma, bir insan yaratmaktır. Bu da cidden dünyada yeni bir adam demektir."*

Geçmiş zamanı şiir gibi dile getiren Abdülhak Şinasi Hisar, Adile Ayda'nın dediği gibi *"Kaybolmuş Zaman"*ı aramaya çıkmıştı... Yalnız yaşamındaki tek mutluluk, geçmişini kendince güzelliklere bezeyerek yazmaktı. Yalnız yaşadı, yalnızdı son yolculuğunda. Şimdilerde ise ne kadar okunuyor? Yalnız kalacak kadar çok...